

DERME

● **MALATYA HALKEVINİN** ●

AYLIK MECMUASI

SAYI: 4 EYLÜL 1937

İçindeki yazılar:

Silifke yolculuğu

Çocuğun terbiyesi

Şirin Malatya

(Şiir)

Ben nere gidiyorum

(Şiir)

Trahom

Malatya atıcılığına toplu bir bakış

Uyku

Bir damla gözyaşı Büyük Hikâye :(2)

Samî GÖKSU

Zahit ATAY

Ziya ATILGAN

M. Gündüz YOLDAŞ

Dr. Cafer ÖZELÇİ

Zeki MALKOÇ

M. Nuri ERTEM

Melâhat SEZENER

Nesriyet Müdürü
Faruk Yakın

BASILDIĞI YER
Fırat Basınevi
MALATYA

DERME

Ahane şartları
Yılığ (120) K.
6 aylığı (60)

MALATYA HALKEVİNİN AYLIK MECMUASI

Seyahat Notları :

Silifke Yolculuğu

Yazan : Sami Göksu

Sıcak bir Temmuz sabahı tren-
den Mersin'e iniyorum. Bir
yıldır hasret kaldığım deniz
kenarındaki Ziyapaşa gazinosunda
ancak serinliyebiliyorum.

Köpüren dalgaların sahile çarp-
masından hasıl olan şağıltı, küçük
zerrecikler halinde yüzüme kadar
gelen sular, karşıda dizili duran
vapurlar, denize giren çocuklar..
Dalmış bunlara bakıyorum. Bu sı-
cakta fazla kalmak istemediğim için
hemen Silifke'ye giden bir otomobile
atlıyorum..

Mersin — Silifke yolunu birçok
defalar geçtiğim halde bu kadar
güzel ve iyi bulmamıştım. 92 kilo-
metre olan bu yol bu yıl tamamen
tamir ve ikmâl edilmiş ; insana as-
faltta gidiyor hissini veriyor. birçok
yerlerde Roma ve Bizans eseri ha-
rebe ve su yollarına rastlanıyor. Bil-
hassa deniz içerisindeki (Kızkalesi)
bir çok efsaneler yaratmış, görülme-
ye değer bir eser.

Silifke'de şiddetli sıcaklar hüküm

sürüyor. Halkın hemen dörtte üçü
sıcaklara tahammül edemiyerek yay-
lalara gitmişler.

Silifke eskiden bir vilâyet mer-
kezi iken son teşkilâtla kaza olmuş-
tur. Göksu ırmağının iki sahiline
yapılmış üç tarafı dağla çevrili, ce-
nubu denize kadar uzanan bir ova
üzerinde şirin bir kasaba... Şehrin
ortasında yükselen bir tepe üzerinde
bir orta okulu ve bir askeri kışla
vardır ki buradan akdeniz ufukları
seyredilir. Bunların arkasında daha
yüksek bir tepe üzerinde Bizanslılar-
dan kalma heybetli bir kale görülür.

Silifke ; eski eserlerinin çokluğu
ve kıymeti itibarile ön safta gelen
memleketlerimizden birisidir. Bir kaç
yıl önce buraya gelen kıymetli
arkeologlarımızdan Remzi Oğuz
da bunu söylemiş ve Silifkenin mü-
him bir seyyah şehri olabileceğini
ilâve etmiştir.

Silifke'nin bir hususiyeti de Tür-
kün gayri tek bir ferd bulunması
herkesin bilâ istisna Türkçe konuş-
masıdır.

Silifke Halkeyini gezdim. Hemen hemen en iyi çalışan halkevlerinden birisi. Bu sene yeni sahne yaptırmışlar. Yeni bir okuma odası açılmış burası günün her saatinde okuyanlarla dolu. Sinema ve tiyatrosu olmayan Silifkelilerin temsil ihtiyaçlarını sık sık verdikleri mütasamerelele temsil şubesi temin ediyor. Spor şubesi için ayrı bir yer tedarik edilmiş ve Göksu ırmağı üzerinde deniz sporları ile de meşgul olmaktadır.

Silifke'nin en büyük derdi susuzluktur. Hükûmetin sulama programına Göksu da dahildir. Sulama işi temin edilince Silifkelilerin yüzü gülecek ve Silifke cennete dönecektir.

Birgün silifkenin iskelesi olan Taşucu'na gittik. Onbeş günde bir vapur uğrayor. Eskiden çok işlek bir liman olan burası da bugün pek sönük. Metruk depo ve anbarlar ve harap bir fabrika burada eski bir faaliyet ve mamuriyetin izlerini taşımaktadır. Sahildeki büyük bir kumluk plaj vazifesini görmektedir.

Yaz mevsiminde hergün yaylalara muntazam otobüs seferleri vardır. Cumartesi günleri şehirde vazifedar olanlar da hep yaylaya gidip pazarı sabahı dönüyorlar. Bende birgün bu yaylaların en kalabalığı olan Gökbelen'e gidiyorum. Üzerleri çinko kaplı yüzlerce yeni ev yapılmış. Fakat o kadar nisbetsiz intizamı yapılmış ki insan bunları bir çuvaldan yukarıdan aşağı boşaltılıp gayri muntazam sağa sola, kimisi üst üste dökülmüş kutulara benzetebilir. Bir açıklığın etrafına çarşı ve kafe binaları sıralanmış. Burada isti-

rahat için gelmiş olanlar bütün günlerini bu kahvelerde tavla ve domina oynamakla geçiriyorlar. Tavla ve domina diyorum; Zira İçel vilâyetinin her yerinde kâğıt oyunları yasaktır.

Bir gün Silifkenin yerli musikisinden ve buna iştiağından bahsediyorum. Arkadaşlar bunun kolay olduğunu söylüyorlar. Sadık Dölek ismi de bir arkadaşın biraz yüksekçe bir yerde olan ve Yıldız ismini verdiği bağında o gün ikindiden hazırlıklar yapıyoruz. Bir davulcu, kemancı ve klarinetçi geliyor. Sadık Dölek'in gayretile küçük bir asma çardağının altı sahne haline kanıyor. O gün orada birkaç saat Silifke'nin yerli hava ve oyunlarını görüyoruz. Buranın yerli musikisini başka yerde dinlemenin imkânı yoktur. Bunu aramızda bulunan musiki muallimi de tasdik ediyor.

Bu şarkılardan çoğu bugün plaklara alınmıştır.

Gökbelen'e bir saat mesafede olan kavak yaylasına gidiyorum. Burası da yeşillikler arasında güzel bir yayla. Bu yaylalarda evi olmayanlar ağaç dallarıyla ve sırıklarla yapılmış kulübelerde oturuyorlar ki bunlara (Talvar) diyorlar.

Etrafı binbirçeşit ağaçlarla çevrili bir yoldan çam kokuları tenefüs ederek şehre dönüyorum.

Heyecanlı, zevkli ve unutulmaz intibalarla, kendilerini çok sevdirmiş olan arkadaşlarımdan ve Silifke'den ayrılıyorum.

Aldığım notlardan :

Muhiti içerisinde çocuğun Terbiyesi

Öğretmen ZAHİT ATAY

Asrımızın tedris usulleri içerisinde terbiyecileri meşgul eden düşünce çocuğun zihni hususiyetlerini araştırmak tedrisatta gözetilmesi icab eden kanunları kavratmaktır. Çünkü öğretilmesi icab eden derslerin bu kanunlara göre idare edilmesi gerektir.

Tedrisatta bir kısmımız buna ehemmiyet veriyor bir kısmımız vermiyoruz.

Asrî Pedagogi (Terbiye edilmek için önceden tanımak lâzım) diyor.

Yahut eski ruhiyat (Öğretilmek için ruhun kanunlarını beklemek lâzımdır) diyor.

Bugünkü tedris yolumuzda itibar etmeliyizki bu yolların hiç birinde lâyikile gidilmiyor. Zekâ kanunları çok mudildir onları kavramak için çok özenmek icabeder. Bütün bu çalışmalarımızın merkezini teşkil eden çocuğun ruhunda benliğinde olup bitenleri bularak çocuğu olduğu gibi takdir etmek sırlarına hürmet etmektir.

Bu ruhi meseleyi yekdiğerinden ayıran iki cephe vardır. Biri merkez diğeri muhit. Merkez şahsidir, üzerinde asıl durulması icap eden nokta çocuğun hislerin temaslar neticesinde bütün kudretlerini işleyen muhittir.

Çocuk muayyen bir muhit içe-

risinde yaşaya yaşaya böyür, zekâsını açar olgunlaştırır bilgisini toplar sitelize eder. Bu çocuğun böyürken olgunlaşırken tuttuğu işlerde ona kendi tabii muhitile yardım etmek icabeder. Çocuğun eline verilen (materyeller) muhitinde istediği gibi çalışabilmesi için faydalıdır. Diğer usullerde (materyaller) çocuğun seviyesine göre basitleştirilir. ve çok sıkı sarıldığımız (ruhî) kanunlara göre akort edilir. Halbuki çocuk başkalarının verdiği ve dikte ettiği şeylerle candan alâkalanmaz, ancak kendi alâka ve ihtiyaçlarına göre kendi seçtiği şeylerle içten duyduğu bir istekle sarılır. İşte çocuğun olgunlaşmasına elverişli olanı da bu türlü istekli ve yaratıcı çalışmasıdır. Bunun için doğrudan doğruya fikir aşlamaktan vaz geçerek çocuğun kendiliğinden çalışarak icabeden fikri sahadaki inkişafını temin maksadile geniş imkânlar hazırlamamız icabeder. Meselâ : Hasselerini terbiye etmek maksadile önüne kuru bir tecessüse zemin olacak bir vesait değil uzun zaman kendi kendine çalışabilecek muhitinde mevcut vesaiti biraz islâh ederek önüne korsak yaradılışında fevkâlade mütecessis olan çocuk bu vesait karşısında akli havasları genişletmek için çabalar onu her türlü çalışmalara sürükleyen yaratıcılığı araştırma neticesinde

yeni birşey öğrenmege sevk etmiş olur. Çocuk artık gerçekten bir bulucudur. Biz bunları görür muhiti çalışmaların dışarı vasıtalarla desteklemeye çalışırsak muhitini öğretme tarzındaki düşünmemiz bizi diğer aksak usullerden ayırmış olur. Bununla Tedris ve terbiyemizde muvaffakiyetli olduğumuzu öğrenmiş oluruz bunun için büyük terbiyecilerin dedikleri (aydınlatıcısı değil işçisi, öğreticisi değil yardımcı) olmalıyız. Bu şekilde hareket etmiş olan bir öğretmen çocuğa karşı olan ödevini hakkı ile yapmış ve başarmış sayılır. Biz çocuğun bir hizmetçisi meyanındayız, evet bu sözü adianasile kabul edüp gücenenler olduğu gibi bir mürebbi düşüncesi ile ulaşacağı manayı kavrayarak iftihar duyanlar asıl öğretmenliği kavramış olanlardır. Bir mağaza seyrederken sahibinin bize yaptığı kılavuzluk vazifesi ne ise bizimde çocuğa yapacağımız iş bundan ayrı değildir. Vitrinde bazı eşyaları önceden bazı larını sonradan görebiliriz bazı larını sever bazı larını sevmeyebiliriz bu ziyaretçiye kılavuzluk yapan adam niçin sevmediğiniz veya niçin görmediniz? sualini sorarsa o zaman o şahsın ferdi olan huriyetine dokunmuş olmaz mı? Çocuğun da iç yaşadığı bizim için bir sırdır, ona onu serbest bırakarak ancak kılavuzluk yapabiliriz, yoksa bilmediğimiz o büyük varlığa bu yoldan yürü? böyle hareket et? demek yanlış terbiye etmek demektir.

Onu iyiden iyiye hazırlayacağımız muhiti içerisinde serbest bırakmak kendi kendine iç hayatına kavuşmak inkâr ve fırsatını vermiş olalım ki ulaşacağımız (ülküyü) vaptmış olalım.

Alçak gönüllü olma, bilmekten ziya yardımı gaye edinmek çocuğun sırlarına nüfuz etmekten ziyade onu mümkün olduğu kadar iyi bir insan yetiştirmek öğretmenliğin büyük vasıflarına dahildir. Büyük terbiyecilerin koymuş oldukları bu düsturları göz önünde tutarak çocuklarımıza muhiti hayati şenivetlerle temas, eşyayı kullanma kolaylık ve fırsatlarını hazırlayan bir mürebbi çocuğun yarınki hayati muvaffakiyetini şimdi den hazırlamış olacak ve ona yetişkin bir insan nazarı ile bakarak haklı iftihar duyacaktır.

Şirin Malatya

Binbir çiçek dersenler
Bin baharlı bir dağdan
Binbir güller içinde
Ben kokunu tanırım.
Aldığımız paradan
Bastığımız topraktan
Kendi gözümde bile
Ben seni kıskanırım.
Fırçayla yaşatamaz
Seni Refail ressam
Tavsif edemez seni
Şair yazda şahı eser
Ne baharda bir tulu,
Ne sihirli bir akşam
Bu varlıkta eşin yok
Malatya sana benzer .

Mühendis
ZİYA ATILGAN

Ben Nere Gidiyorum ?..

Ey dostlarım! o günden son bugüne kadar ta ...
Hâlâ önümde yollar , hâlâ elimde çanta,
Hâlâ öyle yoluma hep devam ediyorum.
Sorsanız a, bir parça ben nere gidiyorum?..

*

* *

Karşımda sonsuzluğun ufukları yanıyor ,
Koynunda mor fecirli bir sabah uyanıyor .
Tanrılaşan ruhlarla ışıklanan bir sabah ...
Oraya ben de bir gün erişebilseydim ah !..

*

* *

Kaynaşiyor kanımda yürümek ihtiyacı ,
Yürümemek , yerinde bomboş durmak ne acı ..
Ben oraya varmayı hiç te güc bulmuyorum .
Hayır, hiç yılmıyorum , asla yorulmuyorum ...

*

* *

İsterse , etrafımda boğuşsun fırtına, kar .
Talihsizlik önümde engelleşsin ne çıkar...
Ben sarsılmaz azmimle elele gidiyorum ,
Emele gidiyorum , emele gidiyorum ...

*

* *

Hiç durmadan yoluma hep devam ediyorum .
Şimdi anladınız ya nereye gidiyorum ...
İşte böyle o günden son bugüne kadar ta ...
Hâlâ önümde yollar, hâlâ elimde çanta! !..

ŞU DÖRT MISRA DA SIZE !.

Gelirken bilmemki ,neydi adınız
Göynümü bir gizli mabet ettiniz.
Giderken kırdınız , parçaladınız ...
Hep böyle geldiniz.. Böyle gittiniz...

M. Gündüz YOLDAŞ

Gözleri çirkinleştiren hastalıklardan Trahom

Yazan : Dr. CAFER ÖZELÇİ
Malatya Trahom Mücadelesi
Seyyar Tabibi

Trahom ekseriyetle gözün üst kapağının iç zarında bazanda alt kapağın iç zarında birleşerek tedavi edilmezse körlükle neticelenen mikrobik sarı bir hastalıktır. Acunda yaşayan insanlar için Frengi, Sıtma, veremden daha müthiş bir âfet olan bu sarı hastalık eski zamanlardan beri bilinmekte idi Milattan 1500 sene evvel Ebersin Papiros üzerine yazdığı yazılarda bu hastalıktan bahsediyor. Eski Hintliler, Romalılar ve Yunanilerde bu âfetin dehşetine dair yazılar yazılmışlar. İpokrat Milattan 460 sene evvel yazdığı eserlerden istilâi hastalıkların üçüncü kitabında incir denilen göz hastalığının bir çok kimsenin gözlerini harap ettiğini yazıyor ki buda trahomdan başka bir şey değildir. Trahom kelimesi ilk defa milattan kırk sene evvel (Diosforid) tarafından Malarya, Medika nam eserinde yad edilmiş bilâherede istimali taammüm ederek bir çok müellifatte zikredilmiştir.

Trahom Yunanca Trakos (Seren habbeler) Arapça Trahom = görülen hübeypat kelimeleri arasında milletlerce münakaşa edilmiş isede Yunanca (Trakus) daha yerinde kullanıldığı kanaati hakim olmuştur.

Bir kaç sene evvel Floransalı Ernestoparfen tarafından Floransa kütüphanesinde bulunan ve göz hastalıkları kongurasında bulunan

bir P a p i r ü s yazısında Milâdın üçüncü asrında Mısırlı Tiyanus ismindeki bir adamın hemşiresine hitaben yazdığı bir mektuptur bu mektubta kendisinin trahom denilen bir göz hastalığına tutulduğunu ve bir gözünün cerahatlandığı ve yanında bulunan babası, annesi ve hizmetçilerinde aynı hastalığı tutulduklarında yazıyormuşki bundanda hastalığın sarı bir âfet olduğu teyit edilmektedir. Arap müelliflerinden Ebubekir Razi milattan sekiz yüz sene sonra İbni sina 989 da trahom hastalığını pek iyi kayıt ve tesbit etmişlerdir . Trahom Avrupa- da eskiden beri mevcut fakat Afrika ve Asyadaki yaptığı epidemileri görülmediğinden nezari dikkati celp etmiyordu ancak ahli salıp muharebeleri ve nihayet Napolyon ordusunun Mısır avdetinden sonra 1797—1801 de hastalık Ayrupada istilâi bir şekil almış ve bu sıralarda trahom ehemmiyet kesp etmiştir . Mısır göz hastalığı enmesi ise Mısır seferleri dolayısıyla Mısırdan geldiği kanaati vermiş isede buda doğru değildir . Acunun her tarafında az çok kökleşmiş bu hastalık en çok tesirini oralarda göstermesinde ileri gelmiştir . Bizde istilâi şekil Mısır seferinden sonradır .

Trahom arazi , trahom çok defa

bir gözde başlar digerine geçerkî buda şahsın temizliğine bağlıdır. Sinsi ve sessiz olarak başlayan bu hastalığı ilk zamanlarda yakalamak müşküldür. Hastalar bazan ne çapak nede başka bir arıza his etmezler hassas olmayan şahıslar aylar ve seneler geçtiği halde hastalığın farkına varamazlar bütün araz sık, sık göz kırpmasından ve üst kapagın hefifçe düşüklüğünden ve ağırlıktan başka bir şey his etmediklerini söylerler halbuki hekime müracaatlarında hastalık tekâmül devresini bulmuş olduğu görülür. Gözün üst kapakları çevrildiği zaman iç zarının dehome peyda ederek kanlandığı ve haşhaş danelerine benzer sarı hubeybatın yerleştiği ve zarın koyu kırmızı kadife tüyleri gibi kabarık olduğu bazanda kütle halinde yanyana bir hat üzerinde hubebat görülerek hiç bir zaman çıkıntı ve tümsek teşkil etmedikleri nazara çapar. Hububat hastalığın devresine göre ayrı ayrı manzaralar gösterir. Küçük kırmızı olur sathi munzamayı örtmüş bulunur sarı kırmızı renkte karışık görülürki hipokratın incir hastalığı demesi bu şekli çok görmesinden ileri gelmiş olması ihtimaldendir. Temiz insanlarda şekilden şekile senelerce devam eden bu hastalık iki nevi afete müncer olur.

1—Hubebat yavaş yavaş kaip olur. kanlanma ve şişlik zail olarak hastalık teneddüp devresine girer.

2—Temiz olmayan insanlarda hastalık tarakki ederek gözün cam kısmını istila eder körlüğü mucip olur.

Trahomun seyri: trahom hem umumiyetle batı olarak seyr eder

hastalık kemalini bulduktan sonra selâhe doğru riçat etmeye başlar. Temiz ve hifzussihha kaidelerine riayet eden insanlarda ihtilât yapmadan şifayap olur temiz olmayanlarda hifzussihha kaidelerine riayet etmiyenlerde selah devrine girmiş bile olsa günün birinde hastalık nükseder temizlik yapmasını bilmeyen korunma esaslerini gitmeyen ve zahiren kendilerini temiz göstermek isteyen trahomlularda hastalık müddeti uzadıkça uzar. 15—20 sene sonra göz kapakları çevrilse sanki yeni başlanmış trahom levhaları kendini gösterir. Onun gibi trahomdada temizlik yapılmasını ders gibi öğrenmelidir.

Trahomun ihtilâtı—iki sahnede tedkik lazımdır. Birincisi trahomun seyri esnasında ikinciside hastalığın teneddüp devrinden sonradır.

Trahomun seyri esnasındaki ihtilâtları Pennüs, karniye karhanları, kesafetler yani kısmı ve umumî körlüktür.

İkinci safhada yani teneddüpten sonraki ihtilâtı Tirkıyazis yani kipriklerin gözün içine doğru kıvrılarak gozün güllesini şaffâr kısmını cam evini döğerek cilasını gedimesi ve yara yaparak kör etmesidir. Birde göz yaşlarını yapan güddeleri harap ederek gözün sulamasına mani olarak gözü kup kuru yaparki buna da keserozis denir. Birde gözün iç zarlarını birbirlerine yapıştırırki bunada sanbilafaron denir.

Esbabi maraz — amili marazın keşfi için bugüne kadar uğraşılmakta isede henüz muvaffak olunamamıştır. Yalnız aşikâr olan sirayeti dolayisile mikropla olduğu ittifakla kabul edilmiştir.

Trahomun sirayeti—büyük muhaceretler, büyük hareketi askeriye, seyahatlar gibi hareketi beşer sirayeti tesiri ve teshil etmektedir. Hanlar, hamam, oteller kışlalar mektepler, kahveler hapishaneler gibi umumî mahallar trahomun sirayetinde mühim rol oynamaktadır. Trahomlu ailelerle munasebette bulunanlar ve trahomlulara bakan hasta bakıcıların ve hatta doktorların bu hastalığı alması sarı olduğuna şüphe bırakmaz. Hastalığın intişarını temin eden maddede trahomlulardaki su ve ifrazattır. Bu su ve ifrazatla temasa gelen her şeye hastalık bulaşır bu bulaşık maddeler ilede her kim temas ederse afiyetle hastlığı alır. Onun için umumî mahallerdeki oturacak vasıtalarını, kurunacak vasıtaları yatılacak vasıtaları daimî kontrol etmek lâzımdır. Fertlerin korunmaları müesseselerinde sıkı kontrolleri trahomlu muhitlerden eksilirse bu belayı berzeği önüne geçilmiyeceği katiyetle sabittir. Kara sineklerinde mühim bir intikal vasıtaları olduğu tetkikat neticesi anlaşılmıştır. Nikol ve Güntüdun yapmış oldukları tadkiklere göre trahomlu göze temas eden bir sinek bu temastan 24 saat sonra hastalığı başka bir kimseye nakl edici taayyun etmiştir bu sebeple trahomlu mintakalarda sinek mücadelesi yapmaları ferdlerin ve müesseselerin yurd vazifelerinden biri ve belkide en mühimidir.

Trahomda ırk ve irtifain tesiri—hiç bir ırk yokturki trahomdan maaf olsun Avrnpada, dağlık olan İsviçrede hastalığın az olmsından trahomda irtifain tesiri fikri uyanmışsada Afrikanın en yüksek atlas dağlarındaki kabilelerde Amerikadaki Kordilye dağlarındaki insanlarda İra

nın faridtan arasındaki insanlarda erceyeş eteklerindeki köylerde trahomun mevcudiyeti bu iddiayı ret etmektedir.

Yaş adet ve tarzı hayatın tesiri fukara, sefilvepis, evlerde gayri kâfi gıda alanlarda ve mebzül sinekler içinde yaşayanlara trahom pek çoktur. Vasi sahralarda münzeviyene ve تنها yayanlarda az görülmektedir. Küçükler büyüklerden daha fazla trahoma yakalanırlar. Mısırdaki yapılan tadkikatta ilk mekteplerde trahom nisbeti % 75 yüksek mekteplerde % 37 görülmüştür.

Trahomun uluslarda nisbet ve intişarı—Mısırdaki % 35—93 Cezairde —66 Filistinde —51—75 Yunanistan'da %6—70 İtalyada %1—60 İspanya %10—30 Macaristanda % 11—20 Avusturyada % 1—15 Rusyada %4—45 Almanyada % 2—45 Yugoslavyada % 20—80 Fransada % 1—52 İngilterede % 3,38—13 İsviçrede % 6 türkiyede % 7—60 tır.

trahom teşhisi—göle hürdebinle sitolejik misli olmak üzere dört nevi usul taşhıs vardır. Bunlar mütahasıslara ait oldukları için tafsilatından sarfı nazar edilmiştir.

Trahomun enzarı—Tababet noktai nazarından trahomun enzarı fena değildir. Temiz insanlarda yeni başlayan ve ihtilât etmeyen trahom vak'ası şiddetli ve muntazam bir tedavi sayesinde hiç bir arıza bırakmadan iyi olabilir. Fakat fakir ve sefaleti fizyolojiye ve içtimaiyeye müptelâ kimselerde ellerini gözlerine sürmeyi adet edinenlerde muntazam tedavi edilmeyenlerde trahomun enzarı daima vahimdir.

Trahomdan korunma — Cemiyeti

Malatya atçılığına toplu bir bakış

Merkezle birlikte on kazası ve 412075 nüfusu bulunan vilâyetimizde 3588 erkek ve 4849 dişi olmak üzere 8437 at vardır .

Umumî nüfusa nisbet edilirse elli kişiye bir hayvan düştüğünü, mesaheî sathıye itibarile on kilometre murabbama ancak dört hayvanın düştüğünü teessürle görürüz . Bu rakamların düşüklüğü herneka-dar Kemaliye , Pütürge , Hekimhan ve Arapkir gibi kazalarımızın kısmen dağlık ve çok arızalı araziye

malik bulunması yüzünden isede bu durum bizim teessürümüze mani olamaz .

Kantite itibariyle memleket ihtiyacını hiç bir vechile karşılayamayacak olan atlarımız acaba kalite itibariyle ne haldedir .

Vilâyetimiz Güneyden Urfa, Balı Kuzeyden Sivas vilâyetleriyle sınırdaş olması dolayisiyle atçılığı ilerlemiş olan bu vilâyetlerin tesiri altında kalmış ve nadiren dahi olsa güzel evsaf ve teşekkülata malik hayvanları dağınık şekilde kendine

beşeriye için bir âfet olan trahomdan korunmak ve bu âfeti etrafa yaymak için trahomluları kayıt altında bulundurmak zeruret katiyesi vardır. Bunun içinde (1) gözleri çapaklı ve sulu trahomlu her nerede olursa olsun tecrit edilmeli (2) böyel hastaların tuvalet eşyası havlu, mendil, çamaşır, lavabo, fırça ve sairesi kendi tarafından kullanılmalı başkasının kullanılması şiddetle men edilmeli (3) hastalık bir gözde ise diğerine sirayet etmemesi için hastaya sıhhî öğütler vermeli daima yüzünü sabunlu su ile yıkatmalı. Trahomlu gözünü sildiği mendil ve havluyu sağlam gözüne sürmemeli daima pamuk kullanılmalı bir sildiği pamukla diğer gözü silmemeli. (4) trahomlu çocukların mekteplerini askerlerin kışlalarını hapisaneleri ayırtmalı (5) her tra-

homlu gayet temiz olmalı temizliğe hifzussihaye riayet etmiyenler şiddetle cezalanmalıdır. (6) kara sineklerle pisliklerle su birikintileri mücadele yapmalı. Trahomlu mıntıkalarla el ve yüzler günde bir kaç defa sabunlu su ile yıkanmalı toka-laşma usulü meni edilmeli toz toprağa mani olacak tedbirler almalı halk numrosuz gözlük kullanmalı. (7) Trahomlu mıntikalardan seyahat edecekleri trahomlulara sarî devrede olmadığına dair ellerine vesika verilmeli. Hariçten gelenlere sıhhî öğütler yazılmış matbu kâğıtlar vermeli temiz mahallere giden trahomlulara müsaade vermemelidir.

8 — Şüpheli vak'alarda daima doktorun kontrolü altında bulundurulmalıdır. (9) Trahomlu kadınları sünineliğine veya hizmetçiliğe alınmamalıdır.

toplamıştır .

Besni , Adıyaman, Malatya merkez kazası , Akçadağ ve Kâhtanın bazı aksamında az çok güzel tipli hayvanlara rastlamak mümkündür.

İrk umumiyetle Arap ve yarımkar araptır . Bazan bir arabada bazan semer altında en güzel teşekkülata malik bir hayvanı görmek çok dafa mümkündür .

Vilâyetimizde hayvan bakımı umumiyet itibariyle atlarımız gibi bir tecanüs göstermez . Bazan çok iyi bakım seviyesine ulaşmış yetiştiriciler olmakla beraber , bazan bakım hakkında en ufak bilgileri daha bulunmayan at meraklılarına rastlamak kabildir .

Vilâyetimizin ekseri kazalarında bol bir şekilde yetişen yonca dolaşısıyla Malatya , Türkiye atçılığı üzerinde önemli bir rol alabilecek durumdadır .

Malatya atçılığını islah etmek için ne yapmalıyız . Yapılacak işleri .

1—Bakım ve gıda itibariyle islah

2—Teşvik usullariyle islah

3—Doğrudan doğruya aktif zootekni usullariyle islah şeklinde arz etmek daha muvafık olacaktır .

Bakım ve gıda itibariyle islah .

A—Memlekette yetişen yonca cinslerinin ve tohumlarının lâyikiyle tetkiki ve bunlar üzerinde kompetan şahısların mütalaalarının alınmasıyla beraber , alimenter kıymetlerinin her sene laboratvarlarca tayinini temin etmek ayrıca Ziraat memurları tarafından yonca ziraatına elverişli sahalar tesbit enilmeli ve yoncacılığın inkişafı için bu işlerle uğraşmış mutahassısların direktiflerinin daima göz önünde bulundurulması lazımgelir .

B—Yulaf ziraatının temini ve memlekette en iyi ve fazla yulaf yetiştiren ve en iyi yoncalıklar tesis eden ziraat adamlarına mükâfat verilmesi.

C—İlde yetişebilen bütün hayvan gıdalarının kalite ve kantite itibariyle her sene kontrol edilmesi randıman noksanlığında sebeplerinin büyük bir hasasiyetle takibi, randıman fazlalığında amil olan sebepler insan eliyle olabilecek işlerdense bu usulün her sene tatbik edilmesi .

D—Halkevine bağlı olarak teşekkül edecek olan atlı Spor klübünde hiç olmazsa on beş günde bir defa at bakımı ve beslenmesi vesaire hakkında konferanslar verilmesi . Ve bu konferansları muhtasar broşürler halinde bastırıp bütün yetiştiricilerin okumalarına tahsis edilmesi iyi nticeler verebilecek işlerdendir.

2—Teşvik usullariyle islah

Sergiler ve yarışlar ... Son senelerde ziraat vekâletinin Malatyada bir at sergisi tesis etmesi bir çok at meraklılarını güzel at yeteltirmeğe mecbur etmiştir . Seneden seneye sergiye gelen atların evsafı ve sayısı yükselmektedir .

Ancak vilâyet merkezinde vekâlet tahsisatıyla yapılan bu sergi büyük bir vilâyetin atçılarını tatmin edemez .

Hususi muhasebe tahsisatıyla her kaza ve hatta her nahiyede ufak mıkyaasta at sergilerinin açılabilmesi imkân altına girebilse alınacak sonuç şüphesiz çok daha parlak olacaktır .

Yarışlar . Vilâyet merkezinde yapılan yarışlar güzel at yetiştirme merakını en fazla kamçılayan bir amil olmuştur .

Türkiye atçılığının değerli buyurganı aziz Başvekilimizin himmet-

leriyle yarış ve islâh encümeni ilk ve sonbaharda olmak üzere Malatyaya iki yarış tahsis ettiği takdirde vilâyet atıcılık ve yarışçılığı hem daha canlı ve hemde iyi at beslemek arzusunu takviye etmesi bakımından çok daha müessir olabilir . Bu suretle artan hususî muhasebe tahsisatıyla kazalarımızda da hi ufak mıkyaasta at yarışlarının yapılabilmesi , yarışlardan yapılacak istifadeyi en yüksek kata ulaştırma bilecektir .

3—Doğrudan doğruya zootekni usullariyle islâh .

A—Organizasyon. Vilâyetimiz atıcılığının durumunu ve nikişafını en esaslı şekilde temin ve islâh edecek bir iş olacaktır .

Şimdilik Malatya merkez . Akçadağ , Adıyaman , Besni , Kâhta kazalarının bütün atlarının mütahassis bir heyet tarafından birer birer muayene edilmesi ve damğalanması suretiyle yapılır . Bu suretle bütün hayvanların ayıp , kusur , fena teşekkülatı tesbit edilebilir . Ve hangi evsafa damızlığa verilecekleri tayin edilir . İyi teşekkülat ve evsaf gösteren kısraklar at aygırına , dü evsaf ve teşekkülat gösteren kısraklar merkep aygırına tahsis edilirler yapılan kayıtlar hemen her üç ayda bir incelenir ve takip edilirse yeni yetişen nesil bu suretle hükümet damızlıklarından ve bir program içerisinde yetişmiş hayvanlar olur . Bu organizasyon bilâhara bütün kazalarımıza teşmil edilebilir .

B—Eneme . Yapılacak işler ne kadar kıymetli , çalışmalar ne kadar candan ve alakalı olursa olsun , fena evsaf ve teşekkülatı malik olan erkekler damızlıktan çıkarılmazsa bütün emek

ler boşa gidebilir .

Bu bakımdan büyük bir hassasiyetle vilâyetin her kazasında , en hücre dağ köşesinde bile fena konformasyonlu erkeklerin enenmesi lâzımgelir .

C—Aşım işleri ve aşım durakları mesclesi .

Bugün Akçadağ merkezinde ve Adıyamanda olmak üzere birer aşım durağı vardır . Buna vilâyet merkezinde yapılmakta olan aşım durağı ilâve edilirse — üç Aşım durağımız var demektir . Beş senelik çalışma programında her sene bir veya iki aşım duğunun yapılması kahul edilmesine nazaran . Yakın bir zamanda bütün kazalar birer aşım durağına malik olabileceklerdir .

D—Aygır tedariki ve aygır nisbeti . Değerli valimiz İ . Etem Akıncının direktifleriyle vilâyetimize atıcılıkla birlikte vasi mıkyaasta bir katır yetiştirme işi yapılacaktır . Her sene alınacak aygırların beşte biri at beşte dördü merkep aygırı olacaktır .

Alnacak atlar . yarış alanlarında muvaffakiyet kazanmış ve kabiliyetleri ölçülmüş hayvanlardan olacaktır .

Atlarımızın kantite itibariyle yurt korur ve dertsavar bir seviyeye ulaştırmak için atlarda seyreden bulaşık hastalıklarla amanvermez bir mücadelenin yapılması lâzımgelir .

Okuyucularımızı sıkmamak için kısaca yapılacak mücadelelerin , Ruam Durin—Beygir Frengisi— ve mahiyeti meçhul hastalıklar mücadelesi olduğunu arzedelim .

Malatya atıcılığının inkişafı için yukarıdanberi arzedilen işler tama

Akıllı insanlar Çok Uyur muş!.

Ingiltere'nin tanınmış askerî tayyarecilerinden Jim Molison uyku hakkında sorulan bir suale şu cevabı vermiştir:

“— Ben, harb esnasında kendi ihtiyarım a saat 11 den evvel kalkıyorum. Bütün uslu, akıllı insanlar, uzun uykucudurlar.” Bunu Aresdende'ki bilgen Stöckmann okumalı!... Çünkü, bu zat uzun uykunun aleyhinde olan bir bilgendir. Yıllardanberi yapmakta olduğu propaganda ile, kendine genç ve yaşlı bir çok taraftar temin etmiştir.

Bu zatın fikrince, akşam saat 7 oldumu yatmalı ve gece yarısı kalkmalı imiş. İnsan bu suretle bir çok vakıt kazanır. Aynı zamanda da bilgenin tabii uykusu adını verdiği, az uyumayı alıştırmış, yine bu zatın müteleâsına bakılırsa, bugünkü alemimiz içindeki neş'esizlik, sinir-

men yapılacaktır. Cümhuriyet rejimi programlarını elifi elifine tatbik hususunda bütün dünyaya örnek olmuştur.

Atatürkün, —medeniyetin ön safına— şeklindeki buyrukları kulaklarımızda çınlarken .. bütün Malatyalılar, bepimiz atlarımızı en yüksek kata ulaştırmaya azmetmiş bulunuyoruz. Ona inandığımız kadar inanıyor ve biliyoruz ki biz Türkler —gönlümüzde onun aşkı, Atatürkün sevgisi hüküm sürdükçe— dünyaları devire bilecek, her güçlüğü yene bilecek bir yaradılıştayız.

Veteriner Müdürü Zeki MALKOÇ

sizlik, çalışmaktan zevk almamak, hasılı daha bir sürü aykırılıklar, hem haddinden fazla uyumakta olmaklıgımızdan ve hem de vaktında yatmadığımızdan ileri geliyor muş.

Bu zatın karşısına, Molison namile ters bir iddia koyarak, “Bütün uslu, akıllı insanlar uzun uykucudurlar.” diyor.

Acaba haklı olan hangisidir ve kim uymalı? Doğrusunu isterseniz, bu olmazsa, uykusunu dilediği gibi uyumak hususunda rahat bırakmalı. Ancak, Molison gibi düşünen, fakat bu hususundaki müteleâsını başka türlü ifade eden Şeksper, bir münasebetle Sezar'ı konuştururken ona, şu sözleri söylemiştir:

Birakın, benim etrafımda başları traşlı, geceleri rahat uyuyan, sıhhatları yerinde olanlar bulunsun. Kasius'un dalgın bir bakışı var; o fazla düşünüyor. Bu insanlar tehlikelidirlee.

Şeksper, Sezar'a bu tezadı tebarüz ettirmek istiyor.

Bir yanda geceleri rahat uyuyan insaular, diğer tarafta tehlikeli olan kimseler bulunuyor.

Herhalde, yatağında iyi niyeti yastık diye kullanan insan, en rahat uykusu uyuyan insandır.

Fırat Başdizmeni

M. Nuri ERTEM

Bir Damla Göz Yaşı

Melâhat Sezener

sından büsbütün silip atmışmıydı. Yeni doğan ayın ilk ışıkları ile harelenen denizin ipek dalgalarında yıldızlar kıvrılırken teyzemin sesini duydum. Beni yemeğe çağırıyordu. Çoktan hasretini çektiğim temiz mütevazı aile sofrasında aylardan beri kaybettığım iştihamın yeniden geldiğini hayretle görerek basit, fakat çok lezzetli yemekleri seve seve yedim. Biri ömür merdivanının ilk basamaklarında, diğeri sonuna yaklaşmış, fakat yekdiğerlerine en kopmaz sevgi ve şefkat bağları ile merbut bu iki kadının tatlı sohbetleri arasında sofradan kalktık. Kahve mizi içtikten sonra yatmak üzere benim için hazırlanan odaya çıktım. Teyzem beni memnun etmek, misafirliğimi bir iki ay uzatmak için elinden geldiği kadar buraya itina etmiş, evin en kibar eşyası olan sezlongla hasır koltuğu, küçük komodin eniştemden kalma divanlarla dolu olan kütüphaneyi, attı Sezannın üst demirleri pi-

riñ, cibinliği mis gibi lâvanta çiçeği kokan beyaz karyolasını odaya yerleştirmişti.

Önce deliksiz bir uyku çektim. İlk vapurun düdüğü ile gözlerimi açtığım zaman kendimi çocukluk çağında olduğu gibi zinde ve çevik buldum. Acele giyinip yıkandım. Sezannın çok sade fakat sevimli bir kıyafetle getirdiği sabah sütünü balkonda güneşin ilk busesile ürperen eflâ-tun sulara bakarak lezzetle içtim. Artık günlük hayatım ta-ayyün etmişti. Sabah kahvaltısından sonra büyük çamlığa doğru bir gezinti. Öğle yemeği, uyku, deniz banyosu, tur, akşam yemeği, mehtap safası, arada aldanın yegâne kitapçısından kiraille aldığımız mütercem romanları okumak... Bunların mevzuları ve yazılışın tarzlarına dair Sezacıkla münakaşa etmek, teyzemle eski günleri anmak.. Maziyi dile getirmek.

Teyzem, halsizliğinden, ev işlerinden bahsedip özür dileyerek gezintilerimize ara sıra işt-

rak adiyordu. Biz; Seza ve onun yeni tanıştığım bir kaç arkadaşı ile gezip eğleniyor, adanın güzelliğinden, yazın şirinden tam manasile istifade ediyorduk. Bu nazik, hisleri bir damla su kadar şeffaf, zarif kızlarla yeşil çam gölgeleri altında yapılan eğlencelerin, ne doyulmaz, ne mâsum ve nezih bir zevki vardı. Bunlar da onlardan mıydı Yarabbi?. Benim şimdiye kadar kadın namına tanıdığım o yüzleri boyalı, gözlerinde binbir ihtiras ve menfaatin cehennemi yanan Havvanın günahkâr torunlarından mı idi?.

Bu genç, yavru kızların arkadaşlığı ve lekesiz samimiyeti, senelerdenberi bulanık hisler, kirli, çamurlu maceralarla dolup boşalan kalbime Tanrının yüksek, cennet göklerinden dökülen bir ümit ve şifa yağmuru tesiri yapıyor, çirkin ihtiraslarla kararmış gönlüm titreyerek açılıyor, bütün benliğim hayatı tanımamış, faniliğin riya ve kirlerle lekelenmemiş bir insanın sıcak, genç tahassüslerle doluyordu. Bu kızların hepsini birden aynı kuvvet ve samimiyetle seviniyordum. Onlar benim ümit kâinatımdı. Bu; kalpleri henüz çocukluktan çıkmamış, hisleri nasırlanmamış aziz varlıklar, benim hasta, ıstırap ve e-

lemle kanayan ruhumu şefkatli bir ana ihtimamile sarmışlar, iyi etmişlerdi. Ben; senelerin yığıldığı sukut, inkisar ve aldanış yükleri altında bütün imanımı, aldanmak ve bağlanmak kabiliyetini kaybetmiş, her güzel ve iyi şeyden şüphe eden münkir, itikatsız, hedefsiz ve emelsiz bir insandım. En başta Seza olduğu halde yeni aşınalarının saffet ve samimiyeti ümit ve hayal gözlüğü ile hayatı pembe bir şafak hâlesile muhti görüşleri beni insanlara yeniden bahlamış, bütün o istihtaf ettiğim sevmek, bağlamak, acımak duyguları kalbimde yeşermeğe başlamıştı. Bin bir azap ve elemim benliğimde kuruttuğu şefkat ve iyilik kaynağı yeniden coşmuştu. Dikkat ediyorum. Hepsinden ziyade Seza benimle alâkedar oluyor, en küçük bir arzum, için çok ehemmiyetsiz bir isteğim için kendi rahatından, zevkinden büyük fedakârlıklar yapıyordu. Sık sık girdiğimiz sanat ve edebiyat münakaşalarında bile fikirlerimiz çarpıştıkça sırf beni üzmemek, kırmamak için noktai nazarımı kabul etmiş görünürdü. İlk zamanlardaki muhteriz mahcupluğu geçmiş, onun yerine tatlı ve munis bir sokulganlık gelmişti. Onu bazan ablacığım diye çağırırdım... Hele banyodan

sonra serince bir gecede yaptığımız mehtap gezintisinde aldığımız sovuğun tesirile ateşlenip yattığım zaman o kadar şefkat ve ihtimam göstermişti ki, senelerdenberi sürüklediğim kimsesiz, metrûk hayatımın, acılığını bu taze, güzel gözlerde sağlığım için titriyen ızdırıp ve endişeyi görünce duydum... Az kaldı ha raretin sinirlerime verdiği zafiyetle ak saçlarımdan utanmadan höngür höngür ağlıyacak, onun yumuşak ellerini minnet buseleleriyle öperek: « Beuim küçük annem!... » Diye inliyecektim. Hastalığım çabuk geçti. Fakat hâlâ bu iki kadın benim üzerime hasta, cılız bir çocuk imişim gibi titriyorlardı.

Bu fazla ihtimam ve itina, gösterilen candan alâka beni artık sıkıyordu. Ben, bu evde ne idim? Nihayet beş on gün daha, en fazla Sobbahara kadar aralarından kalabilecek bir misafir.

Mademki bu sakin temiz yuvadan, bu şefkâtlı muhitten ergeç ayrılacaktım. Şu belde kendimi bu ihtimama, bu düzgün, rakik tabassüslü hayata alıştırmam benim için zararlı idi.

Beyoğlundaki odam dönüşte gözüme daha karanlık, yaşayışım daha hazine ve renksiz görünenecekti.

Akşam yemekten evvel teyzeme yırım yolcu olduğumu

söyleyince kadıncamız şaşırdı, kaldı:

— Ne bu acelen Ziyacığım? dedi, Adamızdan ne çabuk sıkıldın?

— Hayır sıkılmadım teyze, dedim, yalnız matbaadaki işler pek yüzüstü kaldı: Buradan İstanbula hergün inmek güç...

Teyzem tevekkülle boynunu bükte:

— Sen bilirsın evlâdım, dedi. Bana kalsa seni bütün yaz, hatta kışın da salıvermem..

Seza, bizim konuşmamıza hiç karışmıyor. Düşünceli bir tavırla yalnız dinliyordu.

Teyzem kendisine dönüp:

— Sen ne dersin bu âni gidişe Seza? deyince söze karıştı:

— Ne diyeyim anne, belki Ziya ağabeyim yazın son kalan bir ayını da başka bir yerde meselâ Boğaziçinde filân geçirmek ister. Belki adanın yeknesak muhiti onu sıkı..

— Yanılıyorsun Seza, dedim, elimde asla sizden hiç ayrılmam. Ne yapayım ki vazife, mecburiyet... Yemeği istihyasız, neşesiz yedik.. Lokmalar sanki boğazıma takılıyor. Sezanın koyu mavi gözleri nemli bir gölgeyle ıslanıyordu. Sofradan kalkarken:

— İstermisin Seza, dedim, bu akşam seninle son bir gezinti yapalım?

—Peki, dedi, biraz bekle-
yiniz de pardösümü alayım .. Si-
zin bastonumuzu getireyim bir-
kaç dakika içinde hazırlanıp
gelmişti . Teyzem arkamızdan :

—Geç kalmayın çocuklar, meh-
tap yok .. havada serince diye
haykırırken biz ince yolda iler-
lemeğe başlamıştık . Seza kolu-
ma asılarak hasta bir çocuk hal-
sızlığı ile ağır ağır yürüyordu .
Gök yıldızsız , hava karanlıktı :
Dalgaların şıptısından çamlar-
ın hafif uğultusundan başka bir
ses yoktu . Şoseye yakın bir çam
dibine caketimi çıkarıp yaydım .
Üzerine oturduk karşımızda bü-
yükadanın ölgün ışıkları söni-
yor , her iki ada arasındaki de-
niz parçası bir ölüm sükunu
ile derinleşiyordu .

Bir aralık yanımda Sezanın
başını arkamızdaki ağaca dayayarak
hafifçe hıçkırdığının farkına
vardım .

—Nen var yavrum, dedim ,
bir yerin mi ağrıyor?

Şaşkınlıkla söylediğim bu ma-
nasız sözlere Seza vazih bir cevap
vermiyor, gözlerindeki yaşlarla
gülümsemeğe çalışıyordu .

—Bir şeyim yok . Çocukluk
asabiyet , şimdi geçer . Dedi :
Ansızın her şeyi söylemeğe ka-
rar vermiş gibi davrandı . Gayet
yavaş bir sesle :

Ziya ağabey , dedi, size ne
kadar alışmış , ne kadar ısın-
mıştım bilseniz ... Siz benim

annemden sonra en yakın dos-
tum , arkadaşım, bütün heves
ve sevgilerimin muhassalası ol-
muştunuz . Bunu hep böyle
devam edeceğini , sizden hiç
ayrılmıyacağımı , Adayı bırakıp
gitmiyeceğinizi zannetmiştim .
Şimdi sizi belki bir sene , ih-
timal daha uzun bir zaman için
kaybetmek zarureti öyle canımı
sıkıyor ki .. Siz benim bu söz-
lerime , bu göz yaşlarıma içi-
nizden gülersiniz ağabey , ne
bileyim ben .. Budalaca bir ka-
naatle bizden ayrılmıyacağınızı
ummuştum .

Hafif, kesik hıçkırıklarla söz-
leri bölünüyor, başını mazlûm
bir teslimiyetle omuzuma bira-
kıyordu :

—İstermisiniz Ziya bey, dedi,
istermisiniz hayatta sizinle dai-
ma el ele olalım . Şüphesiz ben
size lâayık bir arkadaş , sizin ka-
dar özlü ve olgun bir insan
değilim . Basit , iyilik ve şef-
kat dolu kalbinden başka hiç
birşeyi olmıyan öksüz bir kız,
boynu bükük bir şehit çocuğu..

Gönlümde coşan fırtınanın
sesimi kesmesi, heyecan ve isti-
raktan tıkanmamak için göğsü-
mü bastırarak :

—Bunlar nasıl söz küçük
Yavrum ? Dedim, biz zaten ha-
yatta daima beraber değil miyiz?

(Arkası var)